

מראי מקומות - תענית

יח.

ושייך להיות חסר, ומאי נפק"מ בין אדר בשנה פשוטה ובין אדר ב' בשנה מעוברת. וע' בחשק שלמה מש"כ ליישב קו' זו באריכות.

ה. לא נצרכא אלא לחודש מעובר

פרש"י, בשנה מעוברת, וכו'. וכ' המג"א (תקס"ח, כ') דמשמע מכאן דימים טובים אלו נוהגין באדר שני. וגם הביא ראי' לזה מהגמ' בעמוד ב', דהק' מפורים ליום נקנור ויום טוריינוס, ואם אי' דנוהגין בראשון, א"כ מה הק' מפורים.

ו. ל"ל למימר מתמניא בי', לימא מט' בי'

ותי' משום דאם נתבטל הז', מ"מ תמניא יהי' עדיין אסור להתענות משום דה"ל יומא קמא דאתותב בי' חגא דשבוועיא. וק', הא אפי' אם אמרי' דהיו"ט הוא מיום ט', מ"מ יהי' יום ח' אסור משום יום שלפני היום טוב, וא"כ עדיין ק', למה צריך לומר מיום ח'. ותי' רש"י, דכיון דהיו"ט גופי' בטיל, איננו עומדין וגוזרין לאסור תענית משום שהוא יום קודם חג אחר. וכמו דאמרי' לקמן ביום טוריינוס, דכיון דבטל יום דטוריינוס, איננו אוסרים להתענות משום שהוא יום שקודם יום נקנור, וא"כ ה"ה הכא. ותמה רעק"א, הרי אי"ז דמיון כלל, שהרי לקמן הצרה היתה באותו יום עצמו, וא"כ כמו דהצרה יכולה לבטל היו"ט עצמו, כ"ש דיכולה לבטל היום שלפני היום טוב. משא"כ הכא דיום ח' עצמו אין בו סבה לגרום בעצמו, אלא כיון דבטלינוי' לז' וא"א לבטולי' לחצאין ממילא נמשך תמניא עמו ונתבטל, אבל זהו רק מצד מה שהוא מחובר להחג דאתוקם תמידא, אבל במה שהוא לפני יום ט' זהו ענין נפרד, ולא בטל משום ביטול חג דתמידא, והניח דברי רש"י בד' יאיר עיני.

ורעק"א עצמו תי' קו' רש"י באו"א, דנקט יום ח' כדי לאסור יום ז' ג"כ בתענית, דאם אקלעי מלתא ונתבטל חג דאתוקם תמידא, מ"מ יום ז' עדיין יהי' אסור להתענות משום יום שלפני יום ח', שהוא יום א' דחג דשבוועיא.

ז. דאי מקלעי מילתא ובטלינהו לז'

פרש"י, דאי איקלע מילתא וכו' וצריכין להתענות תוך אלו ימים טובים דתמיד, ובטלו אותן להתענות בכולן, שאין לבטלה לחצאין. ותמה הגבורת ארי, מי דחק רש"י לפרש כן, הא נראה בבירור דהפי' כפשוטו, דכמו ביום דטוריינוס הי' איזה צרה דמקלע באותו יום, ולא רק דהיו צריכים להתענות בה, וא"כ י"ל דה"ה הכא, אירע איזה צרה בז' ימים ראשונים, ומשו"ה נתבטלו אותן הימים, וכיון דאין ביטול לחצאין, ממילא בטל כולו.

א. ה"נ לא נצרכא אלא לאסור יום שלאחריו

דהיינו, לאסור יום שאחר הפסח בתענית. והביא הגר"א (בביאורו לאו"ח תכ"ט, ב' ד"ה ונוהגין להרבות) ראי' מכאן דהגם דנוהגין להרבות במאכל ומשתה באסור חג, מ"מ מעיקר הדין מותר להתענות, שהרי כאן הי' צריך לאסורו משום חגא דשבוועיא, ולהלכה בטלה מגילת תענית.

ב. גזרה שלא יעסקו בתורה, ושלא

ימולו את בניהם, ושיחללו שבתות

פי' המהרש"א בר"ה (יט), דמה שגזרו על ג' מצוות אלו דוקא, היינו משום דע"י מצוות אלו ישראל מובדלים הבדל גדול מן העמים, בתלמוד תורה כתי' כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, ובשבת ובמילה כתי' אות היא ביני וביניכם.

ג. לא אחיכם אנחנו, ולא בני אב' א'

אנחנו, ולא בני אם א' אנחנו

העיר הבן יהוידע בר"ה (יט), הא כל זה נכנס בטענת "לא אחיכם אנחנו", ומה האריכו בזה. וביאר דאחר שאמרו לא אחיכם אנחנו, היו הגוים יכולים לטעון, דאחר שעשה יעקב אבינו מרמה בלקיחת הברכות, הופרה ברית האחוה. וע"ז אמרו דבני אב' א' אנחנו, דאהב יצחק את יעקב אף אחר שעשה המרמה, וכיון שעשו כיבד את אביו, מצד זה יש לאהוב את יעקב. וגם בני אם א' אנחנו, דהיינו לרמז דבאמת אמו של יעקב הכריחתו לעשות כן, ולכן אין ראוי לשנאו על זה.

עוד כ' שם, דמה שאמרו "לא אחיכם אנחנו", אף דלאזני השומעים הי' משמע לשון תימה, בלבבם היתה כוונתם דקושטא הוא, דבאמת אינם אחים, ולא בני אב' א', שהרי כי ביצחק כתי', ולא כל יצחק.

ד. לא נצרכא אלא לחודש מעובר

פרש"י, בשנה מעוברת, שיש בה שני אדרים, והראשון חסר והשני מלא, וא"כ השתא הוי יום ל' קודם ר"ח ניסן. עוד פי', דעברוה לאדר, כגון שלא נראה החדש יום ל', דמשום יו"ט דכ"ח לא מיתסר אלא כ"ט. והק' הרש"ש, הא תיפוק לי' דאסור מספק להתענות ביום כ"ט, כיון שאינו יודע אם יבואו עדים ביום ל' או לא, דר"ח דאורייתא וספיקו לחומרא (ולכא"פ אף אם ספק דרבנן הוא ק', דא"כ למה לעולם צריכין להתענות ביום כ"ט, הרי אולי לא יבואו עדים ביום ל', וק' לומר דאי"צ להתענות אא"כ עדים כבר באו בשחרית בכ"ט שראו הלכנה, וצ"ע). וכ' דאולי צ"ל דמייירי שידעו ע"פ החשבון דצריך לעבר החודש. וע' בגבורת ארי שהק' על פי' ראשון של רש"י, למאי נפק"מ כלל דמוקמי' בחודש מעובר, הרי סכ"ס מייירי בחודש ששייך להיות מלא

מראי מקומות - תענית

יח. (המשך)

ח. **אמר רב הלכה כר' יוסי**

הק' תוס', דאם הדין כן דלפניו אסור, א"כ היאך אנו מתענים יום שלפני פורים. ותי' בתי' הראשון, דמאי דאמרי' דחנוכה ופורים לא בטלו, היינו הדין יו"ט שלהם לענין שאסור להתענות בהם, אבל בדינים שלפניהם בטלו, ולכן יכולים להתענות ביום שלפני פורים. עוד תי', דכיון דימים שלפני הפורים נתבטלו היו"ט שלהם, ה"נ י"ל דנתבטלו דינם כלפי הא דאסורים להתענות משום יום שלפני פורים. והר"ן (י. מדפי הרי"ף) הביא דעת בעה"מ דס"ל דכיון דימי פורים הם מדברי קבלה, אינן צריכין חיזוק, ולכן אין שום איסור להתענות

ביום שלפניו וביום שלאחריו. וע' ברי"ף (מגילה ד. מדפי הרי"ף) דפסק לגבי חנוכה ופורים שבין לפנייהם בין לאחרייהם אסור בהספד, אבל כל האיסור הוא רק בהספד, אבל לא בתענית כלל. ולדינא, פסק השו"ע (או"ח תרפג, א) דחנוכה ופורים מותר להתענות לפנייהם ולאחרייהם. והמשנה ברורה שם (א) הביא משי' הב"ח דבחנוכה אסור להתענות לפניו, וכן דעת הפרי חדש [וכפשוטו תלוי בב' תירוצי התוס', לפי תי' א' בין לפני חנוכה ובין לפני פורים מותר, ולפי תי' השני, וכן לפי שי' הבעה"מ, הוי דין מיוחד בפורים, אבל בחנוכה ודאי צריך להיות אסור].